

פניות הוועד למניעת הרס עתיקות הר הבית לגורמי הממשלה השונים.

א. פניות לראש הממשלה ופעולות ראש הממשלה

1. מתחילת חודש אפריל 2000 פנה הוועד בכתב פעמים רבות לראש הממשלה, מר אהוד ברק, להפסיק את הפגיעה החמורה בעתיקות, ולקיים פגישה משותפת עם הוועד; אולם במשך קרוב לשנה מתעלם ראש הממשלה מכל פניות הוועד למרות ייצוגו הציבורי הרחב, מסרב להיפגש עם הוועד, או לפעול כמבוקש להפסקת ההרס, ואף לא השיב עניינית לפניותיו הרבות של הוועד.

2. דרישות הוועד מראש הממשלה היו ונתרו כדלקמן :

"אנו דורשים מראש הממשלה להפסיק באופן מיידי!!! את הפגיעה החמורה בארכיאולוגיה הנמשכת ומתבצעת כיום ע"י הוואקף המוסלמי בהר הבית, תוך הפרת שלטון החוק, ולנקוט הצעדים הבאים באופן מיידי :

א. להפסיק באופן מיידי את המשך ביצוע העבודות הבלתי חוקיות בהיקף רחב בהר הבית, באישורך ובהוראתך תוך פגיעה חמורה בעתיקות הר הבית, וללא כל פיקוח בהר של רשות העתיקות.

ב. להחזיר מיידי את פקחי רשות העתיקות לפיקוח בהר הבית כפי שהיה עד לתחילת המהומות בחודש ספטמבר 2000, ותוך מתן סמכויות פיקוח בידיהם למנוע המשך הרס העתיקות במקום.

ג. להפסיק הכנסת כלי עבודה וחומרי עבודה, והוצאת עפר ושפכים מהר הבית, כל עוד העבודות מתבצעות ללא פיקוח ארכיאולוגי של רשות העתיקות.

ד. לפתוח באופן מלא וחופשי את כל מתחם הר הבית, לביקור ולסיקור שוטף ומלא של התקשורת הישראלית והבינלאומית, כיום ובעתיד ללא כל הגבלה, דבר שנמנע ממנה כיום, תוך הפרה בוטה של חופש העיתונות והמידע במדינה דמוקרטית!!; ושליחת זכות הציבור לדעת ללא כל בסיס חוקי!! ...

וכן לאפשר ביקור חופשי של הציבור הרחב במקום העבודות כדי שיוכל להתרשם מהנעשה במקום.

ה. להציב פקח קבוע של רשות העתיקות, שיעקוב באופן שוטף ויומיומי אחר הנעשה בהר הבית, ויוכל להודיע באופן מיידי על כל פעולה חריגה, פגיעה, או סכנה לארכיאולוגיה בהר.

ו. לאפשר לפקח רשות העתיקות פיקוח מלא ושוטף בכל עת, ובכל מקום בהר הבית, כפי שמקובל בכל אתר ארכיאולוגי בארץ.

ז. להודיע מראש לרשות העתיקות על כל תוכנית וכוונה של הוואקף, לפעולה שעשויה לפגוע בארכיאולוגיה בהר הבית, לקבל את התייחסותה, ולפעול על פי הנחיותיה, בדרך שלא תתאפשר כל פגיעה בעתיקות".

מכתבי הוועד מיום 14.4.00 ; 23.6.00 ; 27.6.00 ; 30.6.00 ; 5.7.00 ; 26.7.00 ; 12.12.00 , 12.1.01 , 30.1.01 ; 13.2.01 מצ"ב ומסומנים ע/19 10-1

כאמור, לא נתקבלו תשובות ענייניות. מכתביו מן הימים 10.7.00 ו-17.8.00 של מנהל הלשכה, מר מנדל-שקד, המצ"ב ומסומנים ע/19 11-12 ממחיש את ה"תשובות" שניתנו.

3. כל הפעולות בהר הבית נעשות על-פי החלטת ואישור ראש הממשלה, למרות ההתנגדות לכך מצד גורמי שלטון בכירים המופקדים על הנושאים הללו, כגון רשות העתיקות, עיריית ירושלים והיועמ"ש, וללא פיקוח של אנשי רשות העתיקות על הר הבית.

4. ביום 28.6.00 קיים ראש הממשלה דיון נרחב בנושא המשך העבודות, ואישר לוואקף ריצוף שביל גישה בשטח נוסף של 2700 ממ"ר במידות של 90X30 מ"ר, על אף התנגדות רשות העתיקות והיועץ המשפטי לממשלה.
5. בדיון זה טענה רשות העתיקות כי יש למנוע המשך עבודות נוספות של הוואקף, בשל חוסר הפיקוח על העבודות ואי נחיצותן, וגם עיריית ירושלים התנגדה להמשך העבודות.
6. היועץ המשפטי לממשלה התנגד גם הוא להמשך העבודות, ואמר כי הנושא הבטחוני מיצה את עצמו ולא ניתן יותר להגן בבג"צ על המשך העבודות בנימוק של חשש מהשלכות בטחוניות ומשפיות דמים, וציין כי התנגדותו להמשך העבודות נובעת גם מהעדר פיקוח ממשי, וגם מכך שהעבודות הן חלק מצעדים רחבים בעלי משמעויות נוספות.
7. השביל המבוקש היה אמור לחבר את השער החדש שנפרץ למסגד החדש באורוות שלמה, עם רחבת מסגד אל אקצה ממערב, וכיוון שרוחב שני הפתחים למסגד הינו שמונה מטר, ברור שדי היה בשביל ברוחב של 8 מטר ואין כל צורך וסיבה לפרוץ שביל ברוחב של 30 מטר כפי שאושר.
8. הסיבה האמיתית לריצופים הנרחבים כפי שנודע לאנשי הוועד מגורמי בטחון בכירים, וכמובן שידוע גם לראש הממשלה וזרועות הבטחון, היא הרצון להפוך את השטחים המרוצפים ולהכריז עליהם כמסגדים פתוחים, וזאת כצעד ראשון בדרך להפיכתם למסגדים בנויים ומקורים, והפיכת מתחם הר הבית כולו למתחם תפילה מוסלמי ענק אחד, ובכל זאת אישר ראש הממשלה ריצוף שטח נוסף של 2700 ממ"ר אף שדי היה בשביל במידות של 90X8 בשטח של 720 ממ"ר, כרבע מהשטח שאושר.
9. יחד עם זאת הנחה ראש הממשלה בדיון שיש להגביר את הפיקוח והשליטה של גופי הממשלה בהר הבית, להשתמש באישורים שנתן כמנוף לכך ולפעולה הדרגתית להשבת השליטה במקום, קבע בדיון זה שיש למנוע ביצוע כל עבודה שלא אושרה, ולהתיר הכנסת חומרי בניה רק לצורך העבודות שאושרו, והנחה לפעול במהירות במצב של גילוי ביצוע עבודה שלא אושרה, ולאחר שמזיהים חריגה בעבודות מהאישורים שניתנו, לדווח, ולפעול מיידית למניעת החריגות וביטולן, הוראה שמעולם לא בוצעה ע"י המשטרה ביחס לחריגות שביצע הוואקף בשביל זה, ובעבודות האחרות שביצע.
10. ואכן למרות הוראה זאת ריצף הוואקף במהלך החודשים הבאים שביל ברוחב של כ- 40 מטר, שחרג בכאלף ממ"ר מאישור רוה"מ, והמשטרה לא מנעה ולא עצרה את הביצוע, כפי שלא מנעה הכנסת חומרי בניה בכמויות עצומות, הדרושות לביצוע חריגה בהיקף כה גדול.
11. למרות החריגות וההפרות לאורך כל השנה של הוואקף מהאישורים שנתן ראש הממשלה, וטענותיו בתקשורת כי אינו מבקש ואינו זקוק לאישורים, וכי זכותו לפעול באופן שימצא לנכון, אישר ראש הממשלה עבודת ריצוף נוספת בהיקף של כ-200 ממ"ר אותה התחיל הוואקף לבצע בחודש דצמבר, והאישור ניתן למרות ידיעת ראש הממשלה שפקחי רשות העתיקות מנועים למעלות להר ולפקח, ולמרות שידע שאין כל נחיצות וודאי לא דחיפות בעבודה הנוספת.

12. גם היתר זה הופר ע"י הוואקף שחרג בעבודתו למעלה מכפול משטח הריצוף שהותר לו, ואף הכשיר שטח גדול נוסף לריצוף בקרבתו, בשעה שאיש לא מוכן לומר מהו האישור שניתן, ולאיזה מקום הוא מתייחס.
13. למרות כל האמור לעיל והיקף העבודות העצום שמתואר בעתירה זו, דיווח ראש הממשלה במהלך השנה לממשלה כי אין מתבצעות עבודות ניכרות, ואין חריגות מהאישורים, אין פגיעות בעתיקות, וכך גם נמסר לשר מלכיאור ע"י ראש הממשלה, לאחר שחברי הוועד נפגשו עם השר מלכיאור ב- 13.8.00, והסבירו והראו לו בעזרת תצלומי אוויר את היקף העבודות ומשמעותן.
14. ביום 12.12.00 שב הוועד ופנה בפנייה דחופה לראש הממשלה, ובמקביל גם ליועץ המשפטי לממשלה, לאחר שהחלו להצטבר ידיעות על חידוש העבודות בהר הבית בהיקף נרחב מאז תחילת חודש דצמבר, עבודות שכמעט ונפסקו מתחילת המהומות בספטמבר 2000.
15. היה זה לאחר שבליה שלפני כן, בחסות החשיכה, הוכנס להר הבית ציוד מכאני, הכולל **פטיש אוויר לביקוע סלעים**. כלי זה הוכנס להר הבית בפעם הראשונה, בעוד שבעבר לא הותר כל שימוש בו ואף לא בוצע שימוש כזה, לאור עוצמתו ויכולתו לחולל פגיעות ושינויים ניכרים במסלע ובמבנה ההר, כולל הרס עתיקות מאסיבי, כגון חומות, קירות ומבנים.
16. משך חמישה שבועות לא זכה הוועד לכל תשובה או התיחסות מצד ראש הממשלה על אף פניות טלפוניות חוזרות ונשנות ללשכתו, ושיחות עם אנשי הלשכה, ולפיכך נשלח ביום 17.1.01 מכתב מתאריך 12.1.01 עליו חתמו רבים מחברי הוועד, ובו תבעו ביתר שאת מראש הממשלה לעצור את הפגיעה הקשה במקום, העתק המכתב מצורף ומסומן .
17. מכתב זה שהינו ארוך ומפורט, נחתם ע"י אנשי ציבור רבים מהבולטים במדינה בתחומים שונים ובהם אנשי רוח סופרים, שופטי ונשיאי בית המשפט העליון לשעבר, ארכיאולוגים בולטים, אנשי אקדמיה ואנשי בטחון.
18. לאחר סקירת המצב העובדתי בהר הבית פנו אל ראש הממשלה כותבי המכתב בדברים הקשים כדלקמן :
19. " לא יעלה על הדעת כי במדינת תרבות נאורה ומדינת חוק ומשפט יעזו מישהו להתיר ביצוע פשע כה חמור בהיקף עצום ולאורך למעלה משנה כפי שמתבצע בהר הבית מזה 15 חודשים !! , תוך פגיעה חסרת תקדים באתר העתיקות החשוב ביותר בארץ, וגרימת נזק בלתי הפיך לממצאים ארכיאולוגים נדירים ובעלי חשיבות ארכיאולוגית, והסטורית, ולמורשת תרבותית מהנדירות ביותר בעולם.
20. פעולות אלה מהוות עבירות חמורות על חוקי המדינה ובהם חוק העתיקות וחוק התכנון והבניה, והפרה של הסיכומים וההבטחות שנקבעו במהלך השנה, לאור דרישותינו הנמרצות להפסיק פגיעה והרס עתיקות שיטתי וחסר אבחנה, המתבצע בשנה האחרונה ע"י הוואקף המוסלמי.

21. נקל לתאר את השערוריה ומהומת האלוהים שהיתה פורצת ובצדק לו מדינת ישראל היתה מעיזה לפגוע באופן חד צדדי ולו במידה הקטנה ביותר בממצאים ארכיאולוגיים מוסלמיים על הר הבית, להורסם ולהשליכם לאשפה, ולא ניתן לקבל ולהסכים שתחת שלטונה הריבוני של מדינת ישראל במקום כה חשוב, יתרחש מצב הפוך ומוסלמים ישמידו עתיקות בעלות חשיבות אוניברסלית, ובמקום שהוא בעל חשיבות כה רבה לעבר ולהיסטוריה היהודים.
22. עם התרחבות העבודות מאזור המסגד שנבנה באורות שלמה, שם התחילו העבודות לפני כשנה, מאתיים וחמישים מטר צפונה לאזור שער הרחמים, מתבצעות העבודות במקום שבו עפ"י השערות ארכיאולוגיים ומדענים השתרעה חצר המקדש, וזהו אזור העזרות שהן חצרות המקדש, ומדובר במקום הקדוש ביותר למיליוני יהודים בעולם, דבר המחייב ביתר שאת ביצוע פיקוח הדוק קפדני וצמוד, במיוחד כשהעבודות מתבצעות באמצעות טרקטורים וכלים מכניים כבדים.
23. גם אם יעבור הר הבית לשליטה או ריבונות אחרת, נושא שאין אנו נוקטים בו כל עמדה בהיותנו גוף א-פוליטי מובהק, יש חשיבות רבה שתחת כל שלטון ישמרו דרכי טיפול ושמירה נאותים ותרבותיים של השרידים הארכיאולוגיים הנמצאים בהר הבית, והדרך בה אתה וממשלתך נוהגים בנושא ומטפלים בו בשנה האחרונה עלולה להוות תרוץ וצידוק לכל גורם אחר שישלוט בעתיד במקום להמשיך לבצע הרס ונדאלי נרחב חסר אבחנה של שרידים ארכיאולוגיים, בטענה שגם ממשלת ישראל בראשותך אפשרה זאת ונתנה לכך את אישורה והסכמתה.
24. בכך אתה שומט את הקרקע מתחת לטענות אפשריות שלנו בעתיד כנגד גורם זר, במידה והוא לא יכבד את הערך התרבותי האוניברסאלי של האתר, ויאשר או ייתן יד להמשך הריסתו ופגיעה בו, וההשלכות של מעשיך ואישוריך היום לעבודות עלולים להיות בכיה לדורות, ולשלול מאיתנו כל יכולת למנוע המשך ההרס בעתיד, ואולי אף בצורה נרחבת יותר ע"י גורמים זרים.
25. העבודות המתבצעות גורמות לפגיעה חמורה ביותר ובלתי הפיכה, באתר העתיקות החשוב ביותר במדינת ישראל, ובעל החשיבות הגדולה ביותר לעם ישראל, וזהו הרס בלתי נסבל של ערכי מדע תרבות וארכיאולוגיה, בעלי חשיבות עולמיים.
26. עמדתך הברורה והחד משמעית במהלך דיוני קמפ דיוויד על חשיבותו של הר הבית לעם היהודי, והחובה לשמור עליו מפאת חשיבותו וקדושתו, אינה מתיישבת לחלוטין עם ההיתרים שאתה נותן פעם אחר פעם להמשך ביצוע העבודות ההרסניות והבלתי חוקיות על הר הבית, וחובה עלייך לשמור על הארכיאולוגיה וערכי המדע בהר הבית באופן מעשי ואמיתי, ולא רק באופן מילולי שאין לו כיסוי בשטח " .
27. בין החותמים על מכתב זה לראש הממשלה : טדי קולק, משה לנדוי, מאיר שמגר, מרים בן פורת, א.ב.יהושע, חיים גורי, יזהר סמילנסקי, עמוס עוז, פרופ. אבי רביצקי, הארכיאולוגים, פרופ. אברהם בירן נשיא החברה לחקר א"י ועתיקותיה, פרופ. משה כוכבי שכיהן במשך שבע שנים עד לאחרונה כיו"ר המועצה לארכיאולוגיה, פרופ. אפרים שטרן יו"ר המועצה לארכיאולוגיה כיום, פרופ. אהוד נצר, פרופ. עמוס קלוזנר, ואנשי הבטחון לשעבר צבי זמיר, יצחק חופי, שלמה להט, ודן שומרון.

28. למחרת, ביום 18.1.01, נזכרה לשכת ראש הממשלה להגיב באיחור של חמישה שבועות על הפניה מיום 12.12.00 והשיבה שהנושא מצוי תחת אחריותו של השר לביטחון פנים, אשר תגובתו לנושא היא כדלקמן:

"א. לזקף אושר ריצוף 200 מ"ר במתחם הר הבית, והכנסת טרקטור למקום.

ב. משטרת ישראל היא המפקחת בכניסות, והמאשרת הכנסת ציוד וחומרים והוצאת פסולת עפר, בהתאם להנחיות הקיימות המתואמות עם הדרג המדיני.

ג. מעבר לעבודות דלעיל, לא מבוצעות בהר הבית עבודות של ממש.

(ההדגשות הוספו).

העתק התשובה מצ"ב ומסומן ע/13 19

29. למרות שחלף למעלה מחודש, ולמרות מספר שיחות עם ראש לשכת ראש הממשלה, והפצרות שייאות להפגש או לכל הפחות להקפיא את המצב הקיים, ולהפסיק באופן זמני את המשך העבודות, ולמרות המשך מסיבי של העבודות תוך הפרת כל הסיכומים וההיתרים כמפורט בפרק ה', לא הגיעה כל תשובה מראש הממשלה.

ב. פנייה ליועץ המשפטי לממשלה:

30. היועמ"ש ראה בחומרה רבה את ביצוע העבודות העצומות שהחל הוואקף לבצע ב-11/99, והגדיר זאת בסמוך לכך כ- "בעיטה בהיסטוריה היהודית".

31. כן פנה הוועד ליועמ"ש במכתב מיום 1.6.00, הזזה למכתב הראשון שנשלח אל ראש הממשלה. כתוצאה מכך, ביום 25.6.00 נפגש היועץ המשפטי לממשלה עם הוועד, והבהיר לו כי המליץ לראש הממשלה עוד כשבוע ימים לפני כן, לאחר שהעניין נדון עם גורמי ביטחון, להפסיק מיידית את עבודות הריצוף וכל פגיעה אחרת בארכיאולוגיה, וכן למנוע לאלתר כל הכנסת חומרי עבודה וכלים כבדים למתחם.

נא לראות בעניין זה את סיכום הפגישה המצ"ב ומסומן כחלק מ- ע/14 וכן את המכתב מיום 27.6.00, ששלח הוועד לראש הממשלה ובו הביא את תמצית פגישתו עם היועמ"ש.

32. היועץ הבהיר בפגישה כי פנה פעמים רבות בכתב ובע"פ לראש הממשלה בנושא הגברת הפיקוח ומניעת הפרות החוק בהר הבית, אך עמדתו לא התקבלה ע"י ראש הממשלה.

33. היועץ אמר שאין מניעה חוקית לעליית עיתונאים וסיקור עיתונאי במקום, שהבעיה לא מוכרת לו, והבטיח לבדוק בדחיפות עם ממו"ז ירושלים את הסיבה לשלילת זכות הסיקור העיתונאי במקום.

34. ביום 28.6.00 בדיון אצל ראש הממשלה בנושא הר הבית דרש היועמ"ש להפסיק את ביצוע העבודות, לאסור את המשך כניסת חומרי בניה וכלים כבדים להר, והבהיר לראש הממשלה כי הטיעון הבטחוני מיצה את עצמו, ולא ניתן יותר לבוא לבג"צ ולנמק ולתרץ את המשך ההרס והפגיעה בעתיקות, את העדר הפיקוח, ואת ההתעלמות מהפרת החוקים והעבירות המתבצעות במקום, בטעמי ביטחון, וזאת לאחר ששבוע לפני כן קיים היועמ"ש דיון מקדים בהשתתפות גורמי הביטחון.

35. עמדתו זו של היועץ לא התקבלה ע"י רוה"מ, שבפועל שב והחליט בניגוד לעמדת היועץ המשפטי.

36. ביום 20.8.00 הוציא הוועד מכתב ארוך ומפורט ליוע"מ ובו ביקש :

- א. לדרוש מראש הממשלה להפסיק את הפגיעה בארכיאולוגיה והפרות החוק המתבצעות ע"י הוואקף המוסלמי בהר הבית.
- ב. להורות למשטרה לבצע בקפדנות את הוראות ראש הממשלה לגבי הפיקוח על הנעשה בהר.
- ג. להורות למשטרה לפתוח באופן מיידי את אזור העבודות לביקור הקהל הרחב, ובמיוחד לסיקור אמצעי התקשורת.
- ד. להכין באופן דחוף נוהל מסודר וקבוע, לפיו יבחנו ויאושרו פעולות כל שהן על הר הבית.
- ה. לאשר לוועד בכתב כי מנהל רשות העתיקות רשאי לתת לו מידע בכתב על המצב בהר הבית.

למכתב צורף גם נוסח הצעה לנוהל, וידוע לוועד שגם רשות העתיקות העבירה ליועמ"ש הצעה לנוהל לפני זמן רב, העתק מכתב הוועד מצורף ומסומן ע/14

37. עד לרגע זה כחלוף שישה חודשים, למרות עשרות פניות טלפוניות מאז 8/00, לא ענה היועמ"ש ולו במילה על המכתב וסירב מאז להפגש עם הוועד.

38. לאחר הפגישה המשותפת בין היועמ"ש ובין הוועד, הפנה עוזר היועמ"ש, עו"ד יעקב שפירא, ביום 9.7.00 את בקשת הוועד בנושא מניעת אפשרות צילום וחופש עיתונות במקום למפקד מחוז ירושלים דאז, ניצב יאיר יצחקי, וביקש את "התייחסותו הדחופה".

39. לאחר קבלת תשובת ממ"ז ירושלים השיב ביום 30.7.00 עו"ד קובי שפירא כי סגירת המקום לתקשורת נעשית במשך זמן רב, והענין נתון להחלטת הוואקף, מבלי לתת התייחסות עניינית לטענות הוועד בנושא, ועל כך השיב הוועד בהרחבה במכתבו ליועמ"ש מיום 20.8.00 פרק ג' עמ. 6-7.

40. תשובה זו אינה נכונה ובעבר הורשו אנשי תקשורת לעלות להר ולסקר, ותשובה זו משקפת גישה שיטתית של המשטרה לניסוח כל דבר למצב מקדמת דנא, מתוך תקווה שאיש לא יזכר או מתמצא מה היה בעבר, ומתוך ניסיון לתרץ ולהצדיק כל ויתור וכניעה נוספים שנעשים לוואקף בתקופה האחרונה, במגמה לקנות שקט בכל מחיר.

41. הוועד עומד מאז חודש יוני בקשר רצוף טלפוני עם ע' היועמ"ש עו"ד קובי שפירא, ובמהלך התקופה העביר לו לא פעם מידע עובדתי על עבודות ופעולות הוואקף שלא היה ידוע לו, תוך בקשה לבדוק המידע ולעצור חידוש עבודות או חריגה מההיתרים שניתנו, וכתוצאה מכך התברר גם חוסר הדיוק של דיווחי המשטרה ליועמ"ש.

42. עם חידוש העבודות בחודש 12/00 שלח הוועד מכתב ליועמ"ש ביום 12.1.01 במקביל לפנינו לראש הממשלה, ועליו השיב עוזרו של היועץ ביום 3.1.01, תשובה שעסקה רק בצד העובדתי, כביכול, כפי שזה הוצג על-ידי המשטרה, **מבלי שהיתה בה כל התייחסות לצד החוקי והמשפטי**, שהוצג בחריפות רבה במכתבו של הוועד. היועמ"ש השיב כי העבודות מתבצעות בהיתר שנתן ראש הממשלה, וכי נמסר לו ממפקד מחוז ירושלים, ניצב מיקי לוי ממשטרת ישראל, שבהר לא פועל פטיש אויר ולא מבוצעות חפירות עומק, **למעט** חפירת תעלה בעומק של 40 ס"מ לצורך הנחת צינור ניקוז; ומכל מקום "שפוכת העפר שהוצאה מהר-הבית פונתה למתחם שניתן ע"י מינהל מקרקעי ישראל והפינוי היה **בתיאום** עם מר אמיר דרורי, מנהל רשות העתיקות לשעבר וארכיאולוג המחוז מר ג'ון זליגמן".

העתק מכתב הוועד מצ"ב ומסומן ע/20, 1
העתק תשובת היועמ"ש מצורף ומסומן ע/15.

43. הוועד הבהיר בשיחות בעל-פה מאז קיץ 2000 לעוזר היועמ"ש, עו"ד שפירא, **כי נתוני המשטרה אינם משקפים באופן ראוי את הנעשה בהר הבית**. על כך חזר לפני ואחרי תשובתו של היועמ"ש מיום 3.1.01. בעקבות זאת ביקש עו"ד שפירא לקיים פגישה עם הוועד ביום 24.1.01, ולראות את הממצאים שבידי הוועד המאששים את טיעונו, אולם פגישה זו בוטלה על-ידי עו"ד שפירא עוד באותו היום, תוך שהוא מוסר שידאג לקיים פגישה בין הוועד למשטרת ישראל.

44. אולם מאז מזה חודש ויותר, למרות בקשות חוזרות ונשנות של אנשי הוועד, מסרבים הן נציגי המשטרה והן נציגי היועמ"ש לפגוש את חברי הוועד, בפגישה שמטרתה לתת להם מידע מפורט והסברים ארכיאולוגיים בסיוע צילומי אוויר וראיות נוספות שיש בידי הוועד, על הפעולות שמבצע הוואקף בהר הבית על פני השטח ומתחת לפני השטח. במכתבו של הוועד אל היועמ"ש מיום 1.2.01, הועלו על הכתב דברים אלו.

העתק המכתב מצ"ב ומסומן ע/20, 2

ג. פניה לשר לבטחון פנים

45. הועד פנה לשר לבטחון פנים במכתב מיום 1.6.00 וכעבור מספר ימים, השר חזר טלפונית לאנשי הוועד, הסכים עם חומרת ודחיפות המצב, והורה מיידית לממ"ז י"ם ניצב יאיר יצחקי להפגש עם אנשי הוועד, פגישה שהתקיימה ביום 18.6.00.

46. אנשי הוועד נפגשו לאחר מכן עם השר בן עמי ב- 21.6.00 ביחד עם קציני המשטרה, והשר ציין שאינו יודע את היקף העבודות המתוכנן, ומה היקף האישורים שניתנו לוואקף, אך הסכים עם חומרת הפגיעה בעתיקות והצורך למנוע אותה, ואישר שיש ביכולת המשטרה למנוע זאת.

47. למרות הפגישה וההבטחות לבדיקה, דבר לא נעשה ולא השתנה ע"י השר לבטחון פנים, והרושם שנוצר היה שהשר ניסה להיתמם במהלך הפגישה ולטעון שהדברים אינם ידועים לו, אף שבפועל נעשו בידיעתו ובאישורו עפ"י החלטות ראש הממשלה.

48. ביום 15.1.01 הועבר לשר לבטחון פנים מכתב שתאריכו 12.1.01 הזהה למכתב לרוה"מ מתאריך זה שנזכר וצורף לעיל, בלי חתימות פרטניות של אנשי ציבור, אך כל תשובה לא ניתנה עד כה, וכעבור מספר פניות טלפוניות הבהיר ראש לשכתו של השר שהשר אינו מתכוון להתייחס לנושא או לעסוק בו.

ד. פנייה לשר הממונה על ענייני ירושלים:

49. עם השר הממונה על ענייני ירושלים, מר חיים רמון, קוימה פגישה ביום 11.6.00, ובה שב והשמיע הוועד את דרישותיו בפני השר. הצדדים הסכימו כי הפגיעה החמורה בעתיקות הר הבית, שנוצרה על-ידי הוואקף המוסלמי, כתוצאה מחפירת הבור הענק על-ידי שלושה טרקטורים, בלב הר הבית והוצאת כ- 12,000 טון עפר עם ממצאים ארכיאולוגיים החל מימי בית ראשון, והשלכתם למזבלה של ירושלים - היא המשך לפגיעות חמורות שנעשו בהר הבית בשנים האחרונות, תחת שלטון ממשלות קודמות.

50. השר הודה במהלך הפגישה כי לאיש בדרג המדיני לא היה מושג מהו פתח החירום שאושר לוואקף לפתוח ב- 11/99, איש לא ראה ולא ביקש תוכניות, מידות, והסברים, איש לא ירד לפרטים, וניתנה הסכמה עקרונית מבלי להבין מה עלול להתרחש, ואכן השר אישר שהדרג המדיני הופתע ונדהם כשנודעו לו מימדי העבודה העצומים והפגיעה וההרס הקשים שנגרמו, וראה בכך תקלה חמורה.

51. כמו כן קבע השר באופן ברור כי לממשלה יש יכולת למנוע מהוואקף לפעול בניגוד לרצונה, ויש לה קווים אדומים שהיא מצביה לוואקף, והוואקף מכיר בכך ונמנע מלהפר אותם בידעו כי תגובת הממשלה לגביהם תהיה מהירה ונחרצת, וציין שהיו מספר דברים שאסרו על הוואקף, לא אישרו את בקשותיו לביצוע פעולות שונות, ומנעו ממנו בפועל לעשות דברים שונים.

52. כדוגמא לכך הביא את סגירת הפתח בכותל הדרומי, מניעת בניה בשער המוגרבים, ומניעת פתיחת כניסות נוספות למסגד אורוות שלמה בקשתות שלוש וארבע, בחפירה הגדולה שנעשתה לצורך הפתח החדש לאורוות שלמה, ארוע שהיה מלווה במתיחות גדולה, וחשש מפני התפרצות אך כדברי השר, הממשלה לא נרתעה והורתה למשטרה למנוע זאת בכל מחיר, והוואקף קיבל את הדין וסגר את הקשת השלישית שהחל כבר בפתיחתה.

53. במהלך הפגישה נדהמו חברי הוועד מגילוי דרך התנהלות הממשלה וטיפול בנושא, מהרשלנות, אוזלת היד, השלומיאליות וחוסר הרגישות וההבנה לגבי המשמעות העצומה של הנושא, ופוטנציאל ההרס והנזק הנוראי שטמן בחובו ואכן נגרם בפועל.

54. דברים אלה מאשרים ביתר שאת את עמדת הוועד, את עמדת גורמי הבטחון שנתנו תצהירים מטעמו, ואת עמדת היועמ"ש, שאין מניעה בטחונית אמיתית לעצור את הוואקף מלעשות ככל העולה על רוחו, והשימוש בנושא הבטחוני הינו נסיון למצוא תרוץ המבטל את הצורך בפעולה אפשרית.

העתק הודעה לעיתונות, המסכמת את תוכן הפגישה, מצ"ב ומסומן ע/21, 1

55. כעולה מנספחים ע/19-11-12, העביר ראש הממשלה את פניות הוועד אליו להתייחסותו של השר לענייני ירושלים. במכתב תשובה שהגיע לוועד ביום 24.9.00 (המכתב נושא תאריך 11.7.00 כנראה בטעות, והתאריך הנכון אולי 11.9.00) כחודשיים וחצי !! לאחר הפניות הדחופות לראש הממשלה בסוף 6/2000 ותחילת 7/2000, הציג השר תמונה רחוקה מהאמת, לפיה בחודשים האחרונים חזרו נציגי רשות העתיקות לעלות להר הבית בליווי משטרת על-מנת לצפות, לתעד ולצלם את הנעשה במתחם, שהפורומים המדיניים והבטחוניים עוקבים באופן שוטף אחרי הנעשה במקום, שאין פגיעה בעתיקות בעבודות הריצוף, ושהיועמ"ש לא דרש להפסיק את העבודות.

העתק המכתב מצורף ומסומן ע/21, 2

56. דברים אלה עומדים בסתירה לאמור בסיכום ישיבת המועצה לארכיאולוגיה מיום 28.9.00 שם דווח שאין לפקחים יכולת לצלם ולפקח, ובהחלטה נקבע כי " בישיבת המועצה לארכיאולוגיה ביום 24.8.00 וביום 28.9.00 דיווח על המשך העבודות הנעשות בהר הבית בחלקן תוך פגיעה בעתיקות וללא פיקוח ארכיאולוגי ", והמועצה שבה וקראה לראש הממשלה למנוע המשך פגיעות בעתיקות " כפי שאירעו לאחרונה".

57. בתשובת הוועד למכתבו של השר לענייני ירושלים מיום 25.1.01, שניתנה באיחור בשל העובדה כי זמן קצר לאחר קבלת מכתבו של השר פרצו המהומות ונפסקו כמעט לחלוטין העבודות, שלל הוועד את רוב הנתונים שהציג השר רמון במכתבו והבהיר כי:

א. העבודות בהר מתבצעות בלא כל פיקוח ארכיאולוגי ולפקחים אין יכולת פיקוח ואף לא יכולת תיעוד וצילום.

ב. העבודות כולל הריצוף אכן גרמו לנזקים לעתיקות.

ג. השלטונות לא עוקבים באופן משביע רצון אחרי הנעשה במקום, ופעולות שונות ועבודות שהתבצעו במקום לא היו ידועות להם, וגם כשהיו ידועות לא זכו לכל תגובה והתייחסות.

ד. היועמ"ש התנגד ומתנגד להמשך ביצוע העבודות ע"י הוואקף בהר הבית. על דברים אלה לא קיבל הוועד כל מענה מהשר.

העתק המכתב מצורף ומסומן ע/21, 3

ה. פנייה לשר המשפטים:

58. הוועד כתב לשר המשפטים ביום 4.7.00, ופירט בפניו את המצב שנוצר בהר הבית, בהדגישו כי העבודות נעשות בידיעת ובאישור גורמי הממשלה, ללא התניית הפעולה בפיקוח וחפירה ארכיאולוגית כמתבקש וכמתחייב בכל אתר, ועל אחת כמה וכמה בהר הבית; ותוך התעלמות המשטרה מההיקף האדיר של העבודה ומשמעותה החמורה, אף שהעבודה מבוצעת תוך הפרת חוק העתיקות, המחייב אישור, ליווי ופיקוח של רשות העתיקות.

העתק המכתב מצורף ומסומן ע/22, 1

59. לאחר שפניה ראשונה מ- 4.7.00 לא נענתה בכתב, אלא רק בסרוב טלפוני לקיים פגישה, פנה הוועד בפניה נוספת ב-20.7.00 והתריע בפניו על החומרה בכך שהוא וראש הממשלה מאפשרים ומאשרים ביצוע עבירות חמורות והפרת חוקים בהר הבית, בניגוד לעמדת היועץ המשפטי וגורמים בכירים נוספים.

60. הפעם השיב השר אולם במקום תשובה המתייחסת לנושא באופן מפורט וענייני, כנדרש מאופיו של הנושא, השיב שר המשפטים בלאקוניות ובתמציתיות. מכתבו מיום 26.7.00 כלל את הנוסח הבא:

"... השר למד את הנושא ומכיר אותו היטב על כל היבטיו, ולכן אין צורך בפגישה המבוקשת".

העתק מכתבו הנוסף של הוועד מצורף ומסומן ע/22, 2

העתק מכתבו של שר המשפטים מצורף ומסומן ע/22, 3

61. למרות סירובו של שר המשפטים להפגש עם חברי הוועד ולשמוע את מה שבפיהם, ואי הכרתו אישית את חברי הוועד, הדבר לא מנע ממנו בהזדמנויות שונות לטעון כי כוונות פוליטיות עומדות ביסוד פעולות הוועד אף שאין לדבר שחר.

ו. סיכום הפניה לשלטונות.

62. בכך הושלם מעגל ההכחשה ההתעלמות וההטעיה מצד גורמי השלטון השונים כשכל אחד בדרכו הוא ניסה להתעלם מפניות הוועד או להכחיש אותן ואת העובדות שבבסיסן, או להטעות את הוועד בנתונים ועובדות שאינם אמת.

63. השיא היה בכך שבמקום לנסות ולהשיב תשובות העדיפו חלק מהפוליטיקאים לתקוף ולהשמיץ את אנשי הוועד בטענה שמדובר בגוף פוליטי, שכוונותיו אינן טהורות, ומניעיו אינם ארכיאולוגיים, וחלק מהגורמים כנזכר לעיל מצאו לנכון לעשות זאת אף מבלי שהכירו את חברי הוועד, ועל אף שלא היו מוכנים להפגש איתם אפילו לפגישה אחת קצרה.

64. כך גם הוטחו טענות למה הוועד התעורר רק בחודש 1/2000, ע"י מי שעשו כל מאמץ להסתיר את הנעשה מידיעת הציבור, ולמנוע ממנו לפעול ולמחות כנגד המתרחש במקום, ולמה לא הוקם בימי הממשלה הקודמת שגם בתקופתה נעשו דברים חמורים בהר הבית, אם כי במעבה האדמה ובחללים תת קרקעיים.

65. מן המקובץ לעיל עולה שחוסר התיאום בין הגופים המוסמכים, לגבי מידע נכון ואמיתי על הנעשה במתחם הר הבית, והעדר טיפול רציני, מקיף ושיטתי בהסדרת עבודות הבנייה של הוואקף בהר הבית, בפיקוח רצוף ובאכיפה יעילה, הוא שאיפשר וממשיך לאפשר לוואקף לבצע מחטפים, ותוך חריגה מהיתרים שקיבל לגרום לנזק רב לעתיקות בהר הבית.

66. באיחור ניכר לאחר תום התמימות המקורית, למדו והבינו חברי הוועד הפעילים שנפגשו עם כל גורמי השלטון העוסקים בנושא למעט ראש הממשלה, שנושא הארכיאולוגיה אינו חשוב ואינו מעניין את הדרג המדיני, שרואה בו מטבע עובר לסוחר במו"מ המדיני, ומוכן להשלים עם הרס העתיקות כחלק מהתשלום והוויתורים במסגרת המו"מ המדיני, וזוהי הסיבה האמיתית להיתרים שניתנו ע"י ראש הממשלה ושריו לוואקף לביצוע העבודות, ולא החשש בנושא הביטחוני ששימש רק עלה תאנה להסתרת הסיבות האמיתיות להסכמת הממשלה להרס העתיקות.

67. לחבר הוועד הפעילים היה קשה לקבל ולהבין שעבדו עליהם וניצלו את תמימותם, וללמוד שהדרג המדיני אינו מבין שמדובר בערכים בעלי חשיבות אוניברסלית, וכל דבריו על חשיבות הנושא וצערם על מה שמתרחש היו בבחינת מס שפתיים במסגרת מה שמקובל לכנות "פוליטיקלי קורקט" מבלי להכיר בכך שכל מדינת תרבות חייבת בשימורם של נכסי תרבות וארכיאולוגיה שלא לדבר על עם שיש לו ענין בשימור שרידי עברו, ולימוד תולדותיו, וזכורה אימרתו הידועה של יגאל אלון שעם שאינו לומד את עברו ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל.

68. הר הבית הינו אתר מקודש בעל חשיבות עצומה לבני דתות שונות, ולפיכך חובה על כל צד לכבד את הזכויות הדתיות והפולחניות של הצד השני, ואין להשלים עם מצב שבו צד אחד נוטל לעצמו חרות לפעול ולפגוע באופן חד צדדי בנושאים וערכים הקרובים ויקרים לליבו של הצד השני, להרוס אותם ולגרום להם נזק בלתי הפיך, מבלי להתחשב בעמדת הצד השני, וכפי שלא ניתן לקבל פגיעה כזו של יהודים במוסלמים, אין שום סיבה להרשות קיומו של מצב הפוך.

69. למוסלמים יש זכויות דתיות רבות בהר הבית לשמירת זכויותיהם הדתיות והמסגדים, וקיום הפולחן הדתי, אך לא קיימת להם זכות להרוס ולחלל ערכי מדע, תרבות, ארכיאולוגיה, ומורשת תרבותית והיסטורית של עם אחר, ולהשמיד אותם ללא אבחנה.

70. בפגישות רבות עם גורמים בטחוניים בכירים נאמר לאנשי הוועד בבירור כי ממשלת ישראל יכולה למנוע את הפגיעות וההרס במקום, והבעיה היא העדר החלטה והעדר מדיניות, ומרגע שיוחלט וידעו מה רוצים לעשות, ניתן לבצע כל דבר שאין בו פגיעה בנושאים רגישים מבחינה דתית למוסלמים.

71. אין ספק ששליטת היכולת מהוואקף לפגוע חד צדדית בסטטוס קוו בהר הבית, ועצירת פעולותיו להרס עתיקות וממצאים ארכיאולוגיים, ולביצוע עבודות שאינן הכרחיות ללא תיאום וללא אישור, אינה פגיעה בזכויות דתיות ובפולחן דתי מוסלמי, ואין סיבה להרתע מכך.

72. ספק גדול אם מהלך כזה יביא לאי שקט ובעיות של הפרת הסדר הציבורי, אך גורמי ביטחון רבים חיוו דעתם בפני הוועד שהדבר הינו מחוייב המציאות, ובין השאר ציינו כי המנעות מעצירת פעולות הוואקף שהולכות ומחמירות, טומנת בחובה סכנה גדולה יותר, שאלמנטים יהודיים קיצוניים יראו בכך התגרות קשה וחמורה, ויגיבו בפעולה קשה שתוצאותיה עלולות להיות קשות לאין שיעור, מהקושי הטמון בהפסקת עבודות הוואקף.

73. קשה לתאר במילים את התחושה הקשה של חברי הוועד ובמיוחד הגרעין הפעיל המרכזי, שהשתתף במרבית הפגישות עם גורמי השלטון בשנה האחרונה, וחווה תחושה קשה של חוסר אונים, אוזלת יד, התעלמות רשלנות, וחוסר הבנת החשיבות והמשמעות, על ידי גורמי שלטון ופוליטיקאים, של ההרס המיותר שנגרם לאתר הארכיאולוגי הנדיר והייחודי, שנפגע במעשה ונדאלי כה חמור, והלב פשוט נחמץ ונשבר מחוסר היכולת לעצור את המעשה הנורא, ומהעובדה שהפניות נפלו על לבבות אטומים חסרי רגישות והבנה.

74. ואין טובות לתאור התחושה הקשה ממילותיו הכואבות של ח. נ. ביאליק בשירו הידוע:

**"ראיתכם שוב בקצר ידכם ולבבי סף דמעה .
איכה דלותם פתאם, איכה חדלתם ישע!
איכה נעזבתם בדד אבדי עצה ונתיבה,
ללא מחונן ומשיב נפש וללא מכונן צעד.**